

Sense grans paraules

Jodi Coca ha abocat tota mena de recursos a la seva nova obra
ANDREU PUIG

CALIFÒRNIA
Jodi Coca

Editorial:
Galàxia Gutenberg
Barcelona, 2016
Pàgines: 216
Preu: 20 euros

Insòlit. Ja fa un quart de segle que Jordi Coca ens va regalant, trinco-trinco, novel·les de primera magnitud, però encara és hora que rebi el reconeixement que correspongui a l'altura de la seva producció. Baixem al detall: ¿què seria del panorama de la narrativa catalana contemporània sense obres com *La japonesa* (1992), *Dies meravellosos* (1996), *De nit, sota les estrelles* (1999), *Sota la pols* (2001) i *La noia del ball* (2007), *Lena* (2002) o *En caure la tarda* (2012)? O dit d'una altra manera: quin novel·lista d'ara té al seu haver set obres d'aquesta vàlua? I això que he deixat de banda la poesia, els relats, el teatre, l'assaig i l'articulisme.

Ara, Coca ens ha lliurat la seva darrera obra narrativa, l'excel·lent novel·la *Califòrnia*, la novel·la que, segons la campanya de promoció, en fa vint. A *Califòrnia* Coca ha posat en joc tots els recursos que distingeixen el seu vast i extraordinari univers literari. D'entrada, destacaria l'encaix perfecte entre contingut i forma perquè la fractura vital que experimenta el protagonista és una situació límit que requereix l'ús de la novel·la breu. Paral·lelament, la novel·la breu exigeix una densitat textual d'alta concentració i pre-

cisió, dotada d'un fastuós sistema de metàfores i símbols que eixamplen i aprofundeixen l'obra, de manera que deixa els lectors amb una sensació de sacietat com si haguessin llegit el doble de pàgines.

La llengua a *Califòrnia* és directa, intensa i àgil i, alhora, exacta i matisada perquè l'autor necessita una eina expressiva potent per explicar el contradictori món interior dels diferents personatges i el complex panorama de la societat nord-americana a Colorado, Utah, Nevada i Califòrnia. Després, tenim la barreja subtil de gèneres i subgèneres com ara novel·la, relat, dietari, retratisme, crònica de viatge, assaig i poesia, amb algun contagi del món visual de la pintura, la fotografia i les *road movies*. És evident que l'ambició conceptual de l'obra demana la corresponent ambició textual.

També trobem un amplí ventall temàtic que recull la identitat, la llibertat, l'autoreferencialitat, la política, la societat, els mecanismes del poder, la corrupció, la injustícia, el compromís ètic, els drets humans, el desesper, el dolor, l'escapisme, la solitud, l'amor, la mort... Ara bé, tots aquests temes puntuals es reconduïen cap a l'eix vertebrador de l'obra que és el coneixement de la condició humana a dos nivells, el nivell particular dels personatges i el nivell universal del país. El protagonista encara la particularitat mentre els Estats Units encarnen la universalitat. D'aquesta manera l'home actual oscil·la entre tres alternatives: l'extrem del no-res i la mort, representat pel desert, Zabriskie Point i Death Valley;

l'altre extrem de la fugida utòpica i edènica endavant, representada per la pintura de les dues generacions de la Hudson River School, de Thomas Cole a Thomas Moran; i el centre, representat per la lucidesa analítica i crítica del poeta Tom Dunkel, que propugna un salt qualitatiu endavant de la consciència humana, sense estridències, "sense grans paraules", sense subterfugis. Per al nostre autor, el món actual es debat entre les tres opcions, sense optar per cap de manera conclusiva. Vivim en el dubte i el flux.

I gairebé el millor de tot, aquesta exigència formal i conceptual es narra des del realisme i l'autenticitat a ultrança. Reconeixem el nostre món i no s'hi valen excuses. Tothom a encarar la música i a ballar. *

ASSAIG ANTÒNIA CARRÉ

Una història de la literatura no es construeix només amb els primers espases, sinó que també ha de tenir en compte els autors de segona fila que han estat capaços de construir una obra prou sòlida. I perquè això sigui possible, la investigació ha de tenir la generositat de dedicar grans esforços a obres que no brillaran mai com ho fan les perles o els diamants.

El nom de l'autor que ara ve al cas és Francesc Alegre (cap al 1450 - 1508-1511), un ciutadà de Barcelona fill d'un mercader del mateix nom i cognom que, entre altres coses, va traduir les *Transformacions* d'Ovidi al català. Quan es van publicar a Barcelona, el 1494, se'n van imprimir mil exemplars, xifra no gens menyspreable per a l'època. El nom de la investigadora és Gemma Pellissa, que ens ofereix per primera ve-

Els segons també tenen drets

gada reunides i ben estudiades quatre de les cinc obres de ficció sentimental que va escriure el nostre ciutadà.

El volum és el resultat de la tesi doctoral de Pellissa, de manera que el format acadèmic hi és indestruïble. L'editora arrenca amb una introducció general breu, que ens situa davant de l'autor i la seva obra. Com que l'etiqueta *ficció sentimental* és controvertida des dels temps de Menéndez y Pelayo, Pellissa defineix la ficció sentimental catalana

com una moda literària que circula per tot el XV i que consisteix en textos breus en prosa de tema amorós caracteritzats més per la riquesa retòrica que no pas per l'abundància de l'acció.

Després, Pellissa edita cada una de les proses d'Alegre, amb ordre i mesura, amb introduccions prèvies i notes finals explicatives: el *Raonament*, la *Requesta* (obra fins ara inèdita), el *Somni* i la *Faula de Neptuno* i *Diana*. Com que és un tractat teòric, el *Sermó d'amor* s'ha exclòs de l'edició crítica.

Francesc Alegre ha fet prou mèrits per mereixer una edició i un estudi com aquests. Les seves cinc obres de ficció sentimental, escrites entre el 1472 i el 1486, mostren una línia de continuïtat amb les proses mitològiques de Joan Roís de Corella, un dels grans mestres del segle, amb qui té en comú, a més, l'ús de la

Gemma Pe

El llibre de poemes com a dietari

Els llibres de poemes d'Àlex Susanna es poden llegir com a dietaris. El fet que la majoria no presentin parts temàtiques corrobora aquesta idea: la de la vida com un continu, al marge del qual anem posant postil·les més o menys transcendents. El pretext de cada un dels poemes –un passeig, una escena familiar, una lectura, una obra d'art, una vivència d'amistat, els viatges– ens remet al gènere del dietari (sense dates), i sovint alguns dels pretexts que he enunciat es repeteixen no sols en aquest llibre, sinó també en els que l'han precedit, de la mateixa manera que en un dietari es tornen recurrents les circumstàncies vitals de l'autor. En aquest llibre, posem per cas, hi ha una peça, *Tribuna de Serrabona*, que podria enllaçar amb la titulada *Davant d'un claustre*, de *Boscós i ciutats* (1994). El que caracteritza, però, la poesia de Susanna i la diferència del mer dietari és que subratlla, per als pretexts, una reflexió generalment lírica, un gruix simbòlic. I aquí ja podem parlar, genuïnament, del tema del poema. Un exemple: el poema *Plaça Roja*, després de referir-se als estrats de la història (una història que el poeta adjectiva de manera ben poc indulgent), acaba descrivint el “jovent d'avui” que patina damunt la “fina capa de gel” que recobreix tots aquells estrats més aviat menyspreables que dèiem, “com si mai res no hagués passat / ni pogués mai tornar a passar” (com qui *surfeja*, que es diu ara, per un mar d'informació al verí de la qual se sent immune).

Àlex Susanna ha publicat un recull de poemes que no es divideix en parts temàtiques
QUIM PUIG

Són uns versos que parlen de l'oblit de la història (però també de la tragèdia de la història per a qui en sap llegir els vestigis).

Les filtracions a què fa referència el títol de l'obra són les de l'aigua en una casa. Però aquesta presència líquida que fa que ens sentim en la intempèrie es relaciona, és clar, amb altres fenòmens. Per mitjà de poemes descriptius i precisos, Susanna concreta molt sovint la presència d'allò inesperat en la nostra vida, ja sigui per bé o per mal. Una audició de les *Variacions Goldberg* pot tenir uns efectes beneficiosos quant a la filtració de la música fins al moll de l'ésser. Es tracta d'un poema sobre la necessitat de saber escoltar, i també sobre el desig de tornar al centre de la vida, al nucli de l'experiència.

Per tot això que dic, hi ha una clara preeminència dels assumptes relacionats amb

el temps: poemes que reflexionen sobre la maduresa, sobre l'envelliment. L'insomni n'és un dels peatges. O les rutines dels passejos, que tenen la missió, deliberada o no, d'afermar els topants del viure. Les referències a la contrada i el coneixement de la naturalesa més pròxima conviuen amb l'estranyesa i la meravella del viatge. Els poemes de família són veïns d'aquells en què l'home que escriu passa moltes hores sol. Els poemes que són registre de passió s'apleguen amb els que tendeixen a una meditació de caràcter gairebé metafísic. I així, el crepuscle d'un dia és comparat a una fornall, a tocar d'aquest poema, un dècfràsic indaga en l'essència del *Bodegó del card*, de Sánchez Cotán. És un llibre que sembla que ens suggereixi que ha de ser llegit perquè se'n pugui gaudir del tot. *

FILTRACIONS
Àlex Susanna
Editorial: Proa
Barcelona, 2016
Pàgines: 210
Preu: 15 euros

Gemma Pellissa ha publicat un estudi sobre Francesc Alegre / SP

prosa d'art que tant va admirar l'autor del *Tirant lo Blanc*. No és pas per casualitat que l'únic manuscrit que ens ha conservat les obres d'Alegre, l'anomenat *Jardinet d'orats*, el cançoner recopilat pel notari Narcís Gual el 1486 i conservat a la biblioteca de la Universitat de Barcelona, contingui també obres de Corella.

Francesc Alegre encara té un altre tret en comú amb l'insigne valencià: la concepció desenganyada de l'amor que es desprèn de totes les ficcions que imagina. Per exemple, al *Somni*, el protagonista enamorat no sap si trencar o continuar amb l'estimada, que el tracta amb crueltat. Amb aquests dubtes s'adorm i somia que arriba a la cort de Cupido, on presenta una querrel·la contra l'estimada. I si l'autor anònim del *Curial e Güelfa* fa que en l'episodi del somni del Parnàs a Curial se li aparegui el déu Apol·lo, Alegre

fa aparèixer aquí Francesco Petrarca, amb el paper d'advocat defensor del protagonista adormit, i Laura, que defensa la dama objecte de dolor i desig. L'opinió de Petrarca és ben clara: “si femenils rehons han de ser scoltades, no dupte enujats de ací partirem.” El Petrarca que interessa a Francesc Alegre no és l'autor llatí que va entusiasmar Bernat Metge molts anys enrere, sinó l'autor italià del *Canzoniere* i dels *Trionfi*. Segurament, Alegre el devia llegir a Itàlia, ja que va viure la joventut a Palerm, a causa dels negocis del seu pare. No fóra estrany que a la cort napolitana del príncep de Viana (hi va arribar el 1457) coincidís amb Joan Roís de Corella, Joanot Martorell o Pere Torroella, el poeta que va ser un dels grans responsables de la fama d'Ausiàs March. Al costat de tanta excel·lència literària, Alegre la va voler imitar. I se'n va sortir. *

FRANCESC ALEGRE,
OBRES DE FICCIÓ SENTIMENTAL
Edició i estudi:
Gemma Pellissa
Editorial:
Edizioni dell'Orso
Alessandria, 2016
Pàgines: 244
Preu: 17 euros